

Centar
za podršku
ženama

UNAPREĐENJE
BEZBEDNOSTI
ZENA U SRBIJI
Nisi sam!

**Osnovna studija o stavovima i znanjima o rodno
zasnovanom nasilju i diskriminaciji na osnovu pola
u odabranim ruralnim sredinama na teritoriji
Autonomne Pokrajine Vojvodine (APV)**

April, 2022

Sadržaj

Uvod.....	3
1. Metodologija	4
1.1 Opis uzorka	5
2. Stavovi prema rodnim ulogama.....	6
2.1 Stavovi o rodnim ulogama u javnoj sferi	8
2.2 Stavovi prema rodnim ulogama u privatnoj sferi.....	10
3. Stavovi prema nasilju.....	12
3.1 Prepoznavanje različitih oblika nasilja	14
3.2 Nasilje u njihovom selu i u Srbiji.....	20
4. Upoznatost sa slučajevima nasilja u ruralnoj zajednici	21
5. Zaključak.....	22
6. Aneks	23

Ova analiza nastala je u okviru projekta „Unapređenje bezbednosti žena u Srbiji”, koji sprovodi Agencija Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena u Srbiji (UN Women), uz podršku Norveške ambasade u Beogradu. Stavovi u ovom tekstu pripadaju isključivo autorima i autorkama, ine predstavljaju nužnostavove UN Women i Norveške ambasade.

UVOD

Projekat „Prekini tišinu - Reaguj: promena društvenih normi i znanja o rodno zasnovanom nasilju prema ženama u ruralnim područjima u APV“ se realizuje u okviru programa: “Unapređenje bezbednosti žena u Srbiji” koji sprovodi kancelarija UN Women u Srbiji uz finansijsku podršku Norveške ambasade u Beogradu. Za implementaciju projektnih aktivnosti u okviru ovog projekta je zadužen Centar za podršku ženama (CPŽ), dok je za početno i završno istraživanje zadužena SeConS grupa za razvojnu inicijativu.

Osnovni cilj istraživanja je priprema Osnovne i Završne studije o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u populaciji muškaraca i žena. Osnovna i Završna studija treba da uključi prikupljanje informacija o postojećim akterima, uslugama i meraima (posebno na lokalnom nivou), koje su dostupne seoskim ženama i devojkama u riziku od nasilja nad ženama i diskriminacije na osnovu pola. Naglasak treba da bude na mapiranju kapaciteta seoskih ženskih organizacija koje podržavaju žene sa iskustvom nasilja i njihovog uticaja u ruralnim zajednicama u vezi sa rodno zasnovanim nasiljem.

Podaci i informacije prikupljeni u pripremi Osnovne studije biće korišćeni za razvoj detaljnog pilot plana intervencije zasnovanog na normama intervencije u ponašanju (Rezultat 2 u projektu). Nakon realizovanih pilot-bihevioralnih naučnih intervencija u svakoj od ruralnih zajednica/sela, biće sprovedena Završna studija kako bi se prikupile informacije o efektima intervencije. Poseban fokus biće stavljen na procenu efekata i uticaja postignutih u odabranim ruralnim zajednicama/selima i na odabranim ciljnim grupama.

1. METODOLOGIJA

Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim sredinama sprovedeno je u dva banatska regiona – Severnobanatskom i Srednjebanatskom okrugu. Istraživanje je realizovano na uzorku od 160 ispitanika/ca u četiri ruralne zajednice u Vojvodini. Uzorak je obuhvatio populaciju žena i muškaraca iz četiri sela – Lazareva, Boke, Iđoša i Banatskog Velikog Sela, koji će biti uključeni u projektne aktivnosti.

Istraživanjem je obuhvaćen jednak broj žena i muškaraca – u Lazarevu i Iđošu istraživanje je sprovedeno na uzorku od po 40 žena, a u Boki i Banatskom Velikom Selu na uzorku od po 40 muškaraca.

Osnovni cilj istraživanja bio je merenje stavova i znanja o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u populaciji muškaraca i žena. Takođe, istraživanjem je ispitano dosadašnje iskustvo ispitanika i ispitanica sa nasiljem, odnosno njihova informisanost o slučajevima nasilja u njihovom selu. Istraživanje je sprovedeno anketnom metodom (Aneks). Stavovi ispitanika su mereni Likertovom skalom ocenama od 1 do 5, gde 1 predstavlja odgovor *Uopšte se ne slažem*, a 5 *U potpunosti se slažem*. Samim tim, visoke prosečne vrednosti na jednom iskazu ukazuju na veći stepen slaganja sa iskazom, i obrnuto.¹

Instrument koji je korišćen je trebalo da pruži sazanja o sledećim komponentama:

- stavovima o rodnim ulogama,
- znanju i stavovima o rodno zasnovanom nasilju i njegovim različitim pojavnim oblicima,
- informisanost o slučajevima nasilja u svom selu,
- način reagovanja na slučajeve nasilja,
- kao i odgovoru institucija na prijavljene slučajeve nasilja.

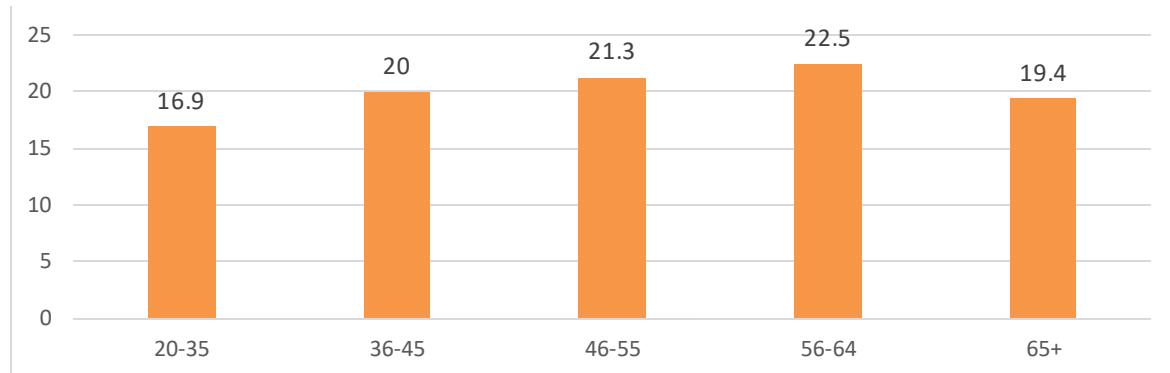
S obzirom da planirane intervencije imaju za cilj povećanje svesti i znanja o rodno zasnovanom nasilju, istraživanje je koncipirano tako da se korišćenjem istog instrumenta pre početka u nakon završetka projektnih aktivnosti, uoči promena u stavovima i znanjima ispitanih žena i muškaraca u četiri ruralne zajednice. Drugim rečima, merenjem stavova i znanja na pre početka i nakon završetka intervencija moguće je uočiti efekat same intervencije na lokalno stanovništvo. Anketarke koje su bile angažovane za prikupljanje podataka na terenu u sve četiri ruralne zajednice prošle su obuku za sprovođenje anketnog istraživanja, sa posebnim osvrtom na istraživanje tema rodnih odnosa i nasilja.

¹ U upitniku je korišćena skala od 1 do 5, s tim da je ocena 1 označavala *U potpunosti se slažem*, dok je ocena 5 označavala *Uopšte se ne slažem*. Radi interpretacije dobijenih rezultata prilikom analize prikupljenih podataka, skala je rekodovana u Likertovu.

1.1 Opis uzorka

Uzorkom je obuhvaćeno 80 žena i 80 muškaraca iz opšte populacije, po 40 ispitanika iz svakog sela koji će učestvovati u projektnim aktivnostima. Na Grafikonu 1 prikazana je starosna struktura ispitanika, podeljena u pet starosnih kategorija.

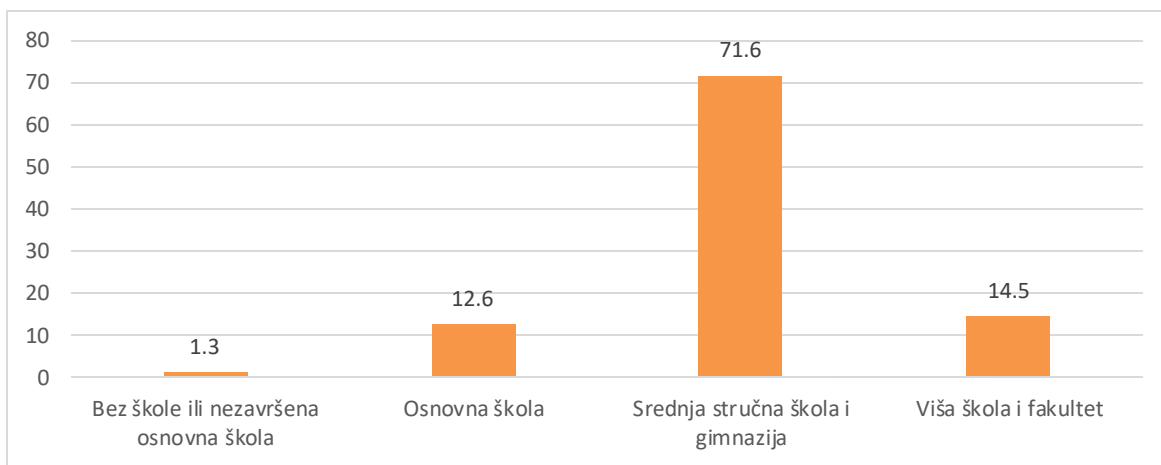
Grafikon 1: Starosne kategorije ispitanika, u %

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

Najveći broj ispitanika ima završeno srednje obrazovanje (71,6%), završenu samo osnovnu školu i ma 12,6% ispitanika, višu školu ili fakultet 14,5% ispitanika, dok je bez završene osnovne škole 1,3% ispitanika iz uzorka (Grafikon 2).

Grafikon 2: Obrazovna struktura ispitanika (%)

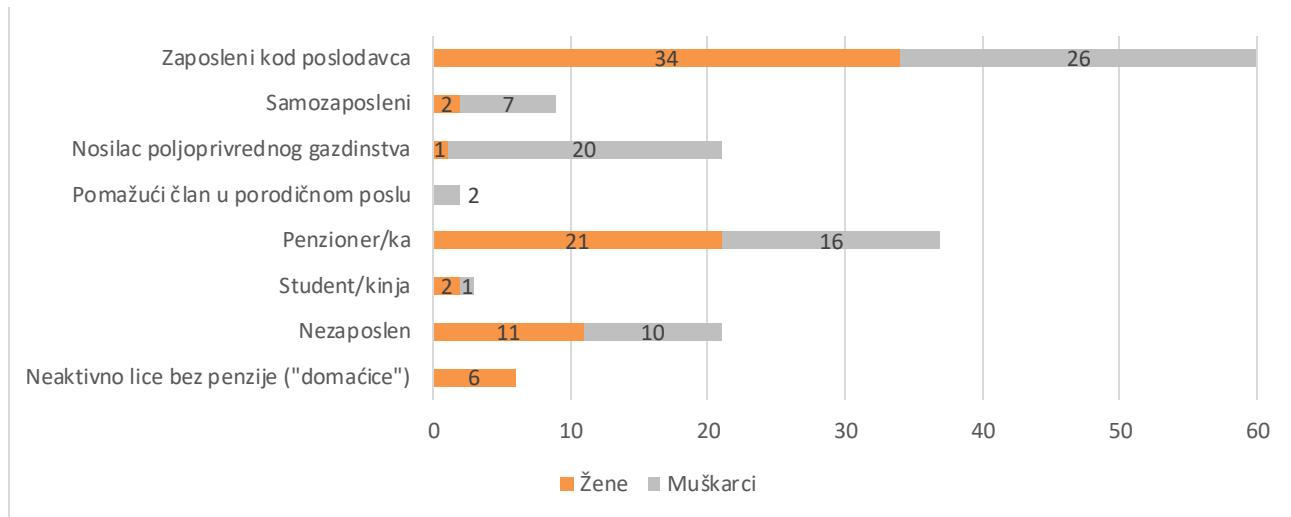

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

Kada je reč o njihovom socioekonomskom položaju, više od trećine ispitanika je zaposleno kod poslodavca, a među njima je nešto više žena nego muškaraca. Sa druge strane, muškarci su češće nosioci poljoprivrednog gazdinstva – 20 muškaraca iz uzorka, naspram samo jedne žene koja ima poljoprivredno gazdinstvo, ali su i češće samozaposleni. Gotovo svaki četvrti ispitanik je penzioner, a među drugim neaktivnim ispitanicima, odnosno onima koji ne obavljaju ekonomsku aktivnost van

domaćinstva, izdvojile su se samo žene. U trenutku istraživanja je 21 ispitanik bio nezaposlen, od toga skoro jednak broj žena i muškaraca (Grafikon 3).

Grafikon 3: Socioekonomski položaj ispitanika prema polu (apsolutni brojevi)

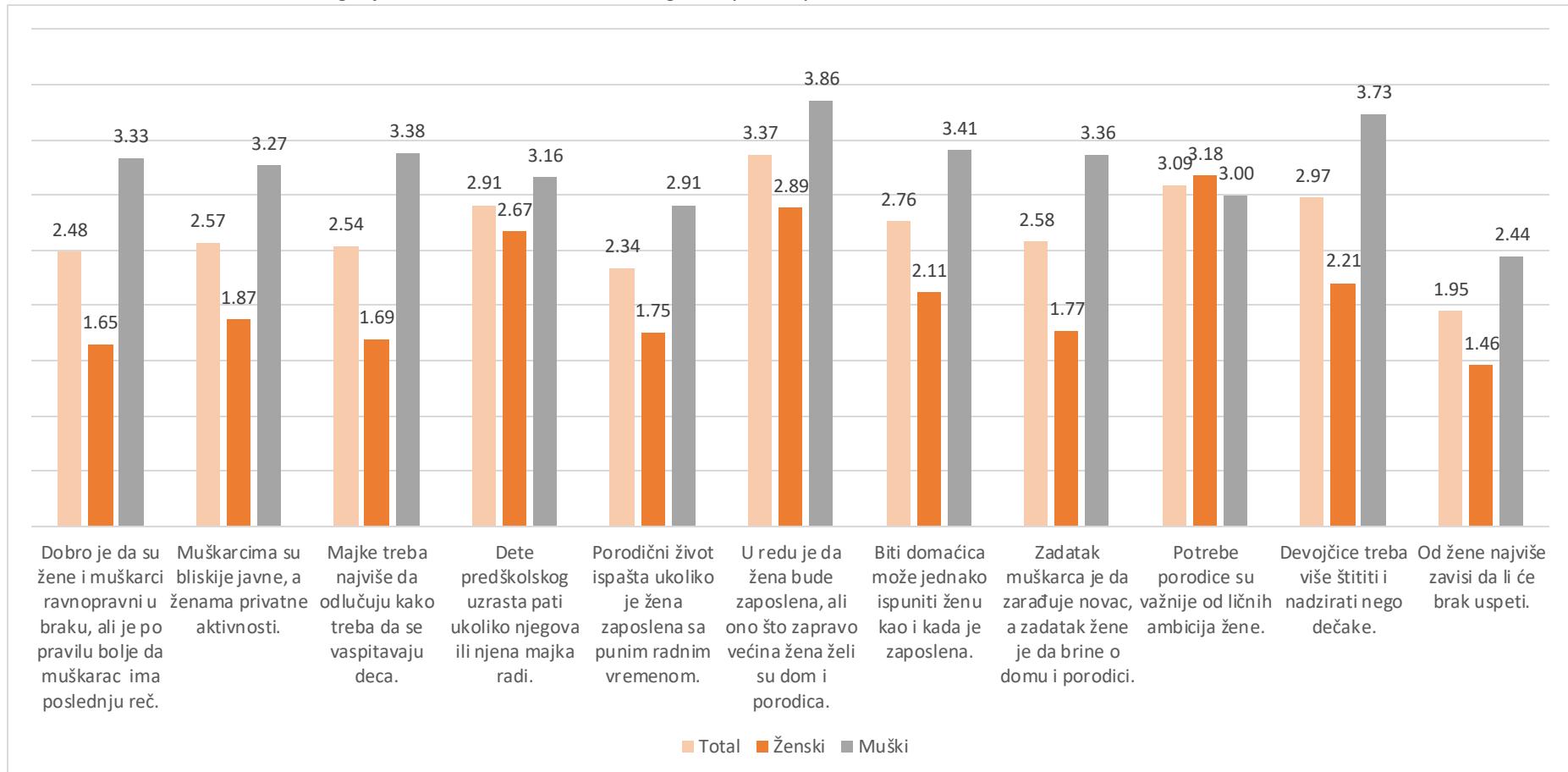
Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

Najveći deo ispitanika živi u višečlanim domaćinstvima – ukupno 50 ispitanika živi sa još jednom osobom, a 96 ispitanika živi u domaćinstvima koja imaju tri ili više članova. U najvećem broju slučajeva je reč o domaćinstvima koja broje tri, odnosno četiri člana. Gotovo svako deseto domaćinstvo iz uzorka je samačko, odnosno 14 ispitanika su rekli da žive sami.

2. STAVOVI PREMA RODNIM ULOGAMA

Istraživanje je obuhvatilo niz tvrdnji koje se odnose na generalne stavove žena i muškaraca u četiri naselja o rodnim ulogama i praksama. Analiza prikupljenih podataka je pokazala da postoje statistički značajane razlike između muškaraca i žena u prosečnim ocenama koje su davali na navedene tvrdnje. Tako da su sa gotovo svim tvrdnjama muškarci iskazivali viši stepen slaganja, nego što su to činile žene. Kako su tvrdnje formulisane tako da gotovo sve izražavaju patrijarhalne stavove i vrednosti, može se zaključiti da su kod muškaraca patrijarhalne vrednosti izraženije nego god žena. Konkretno, muškarci iskazuju viši stepen slaganja sa stavovima koji definišu rodne uloge tako da su žene dominatno angažovane u privatnoj sferi i u porodičnom životu, u ulozi majke i domaćice, a ne hranioca porodice. Jedino se kod tvrdnje da su „potrebe porodice važnije od ličnih ambicija žene“ ne uočavaju statistički značajne razlike između muškaraca i žena.

Grafikon 4: Prosečne ocene u slaganju sa stavovima o rodnim ulogama, prema polu

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

2.1 Stavovi o rodnim ulogama u javnoj sferi

Stavovi o rodnim ulogama su u daljoj analizi grupisani na stavove koji oslikavaju rodne uloge u javnoj sferi i stavove koje oslikavaju rodne uloge u privatnoj sferi. Stoga stavovi koji oslikavaju mišeljenje ispitanika o rodnim ulogama u privatnoj sferi su obuhvatili sledeće tvrdnje:

1. *Muškarcima su bliskije javne, a ženama privatne aktivnosti.*
2. *Zadatak muškarca je da zarađuje novac, a zadatak žene je da brine o domu i porodici.*
3. *Porodični život ispašta ukoliko je žena zaposlena sa punim radnim vremenom.*
4. *U redu je da žena bude zaposlena, alijeno što zapravo većina žena želi su dom i porodica.*
5. *Biti domaćica može jednako ispuniti ženu kao i kada je zaposlena.*

Detaljnija analiza navedenih tvrdnji je pokazala da iako se na posmatranom uzorku većina ispitanika ne slaže sa navedenim tvrdnjama, ipak je uočeno da postoje rodne razlike u stepenu slaganja sa gotovo svim tvrdnjama. Konkretno, više od polovine ispitanih muškaraca se slaže sa tvrdnjom da su muškarcima bliskije javne aktivnosti nego što su ženama (57%), kao i da je zadatak žene da brine o domu i porodici (53,8%). Ove tvrdnje ukazuju na to da muškarci smatraju da je njihova uloga u javnoj sferi dominatna kako bi obezbedili ekonomsku sigurnost porodice.

Tabela 1: Slaganje sa stavovima o rodnim ulogama u javnoj sferi, prema polu (%)²

	Slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Ne slažem se	
			Ženski	Muški
Muškarcima su bliskije javne, a ženama privatne aktivnosti.	12,7	17,7	69,6	57
	Ukupno	34,8	14,6	50,6
Zadatak muškarca je da zarađuje novac, a zadatak žene je da brine o domu i porodici.	11,5	10,3	78,2	53,8
	Ukupno	32,9	11,4	55,7

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

² Odgovori su grupisani tako da odgovor *Slažem se* obuhvata dva odgovora iz upitnika – *Potpuno se slažem* i *Delimično se slažem*, a odgovor *Ne slažem se* predstavlja odgovore – *Delimično se ne slažem* i *Uopšte se ne slažem*. Odgovor *Niti se slažem niti se ne slažem* je ostao isti.

Da se žene više vezuju za privatnu sferu govori nam i udeo ispitanika koji se slaže sa tvrdnjom da je „*u redu je da žena bude zaposlena, ali ono što zapravo većina žena želi su dom i porodica*“. Naime, 69,2% muškaraca i dve petine žena (41,8%) se slaže sa navedenom tvrdnjom. Muškarci su nešto podeljenijeg mišljenja kada se govori o porodičnom životu, te 42,3% misli da bi porodični život ispaštao ukoliko bi žena bila zaposlena sa punim radnim vremenom, dok se isto toliko muškaraca ne slaže sa ovom tvrdnjom.

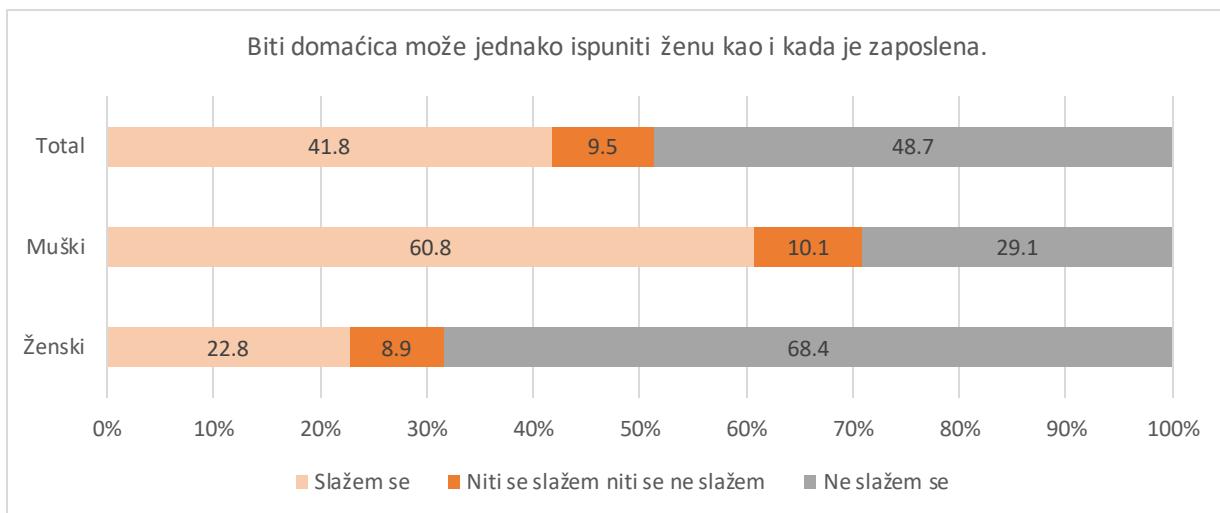
Tabela 2: Slaganje sa stavovima o rodnim ulogama u javnoj sferi, prema polu (%)

		Slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Ne slažem se
		Ženski	6,5	76,6
Porodični život ispašta ukoliko je žena zaposlena sa punim radnim vremenom.	Muški	42,3	15,4	42,3
	Ukupno	29,7	11	59,4
U redu je da žena bude zaposlena, ali ono što zapravo većina žena želi su dom i porodica.	Ženski	41,8	11,4	46,8
	Muški	69,2	10,3	20,5
	Ukupno	55,4	10,8	33,8

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

Iako se može učiniti da postoje liberalniji stavovi kada je u pitanju zaposlenje žena, tvrdnja „biti domaćica može jednako ispuniti ženu kao i kada je zaposlena“ nam govori potpuno suprotno. Naime, 60,8% muškaraca se slaže sa ovom tvrdnjom, te smatra da nije nužno da žena ekonomski doprinosi domaćinstvu kako bi bila zadovoljna. Pored toga, zabrinjavajuće je podatak da je je tog stava i 22,8% žena iz uzorka. Iako je poznato da su patrijarhalni stavovi izraženiji kod muškaraca, ovde se jasno može videti da i žene percipiraju sebe i svoju ulogu kao dominatnu u privatnoj/porodičnoj sferi.

Grafikon 5: Slaganje sa stavovima o rodnim ulogama u javnoj sferi, prema polu (%)

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

2.2 Stavovi prema rodnim ulogama u privatnoj sferi

Stavovi o rodnim ulogama u privatnoj sferi su mereni na osnovu trvdnji o partnerski odnosima i vaspitanju dece. Tako da, kada je u pitanju porodična dinamika i partnerski odnos, uloga žene u privatnoj sferi je prema stavovima ispitanika vrlo patrijalno ukalupljena. Rodne razlike su veoma uočljive – više od polovine muškaraca (57,7%) slaže se sa stavom da su muškarci ti koji trebaju da imaju „poslednju reč“ u braku, dok se sa ovim stavom slaže svega 13,9% žena. Takođe, skoro trećina muškarca (31,6%) misli da od žene zavisi da li će brak uspeti.

Tabela 3: Slaganje sa stavovima o rodnim ulogama u privatnoj sferi, prema polu (%)

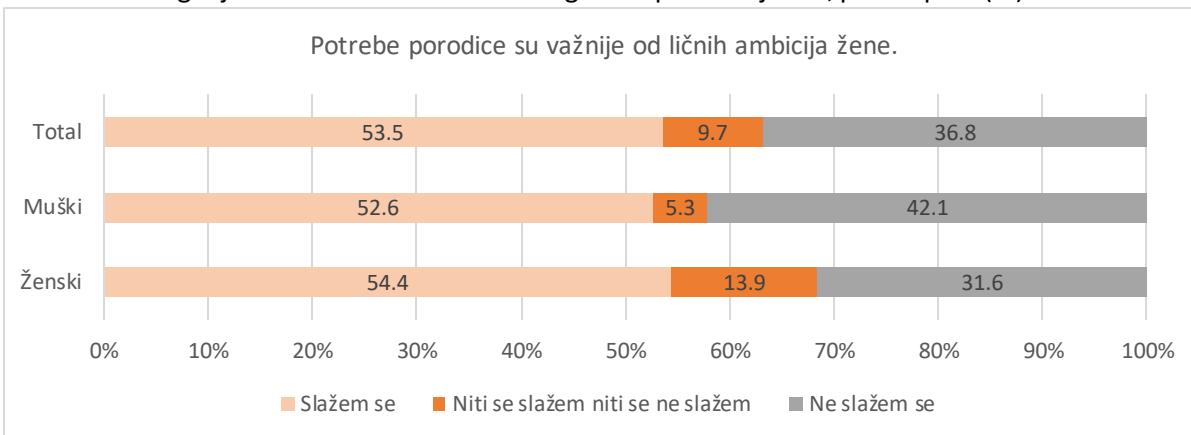
	Slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Ne slažem se
Dobro je da su žene i muškarci ravnopravni u braku, ali je po pravilu bolje da muškarac ima poslednju reč.	Ženski 13,9	2,5	83,5
	Muški 57,7	10,3	32,1
	Ukupno 35,7	6,4	58
Od žene najviše zavisi da li će brak uspeti.	Ženski 7,6	8,9	83,5
	Muški 31,6	11,4	57
	Ukupno 19,6	10,1	70,3

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

Stav da su potrebe porodice važnije od ličnih ambicija žena, ukazuje još jednom na to da i žene iz našeg uzorka vrlo jasno imaju definisanu sliku svoje uloge unutar privatne sfere života. Konkretno, kada je u

pitanju ova tvrdnja, ne postoje značajne rodne razlike, te više od polovine žena i muškarca misli da potrebe porodice treba prioretizovati.

Grafikon 6: Slaganje sa stavovima o rodnim ulogama u privatnoj sferi, prema polu (%)

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

Vaspitanje dece se takođe percipira kao jedna od uloga koju žene treba da preuzimaju u okviru porodice. Tako da se 59% muškaraca slaže sa stavom da su majke te koje treba da odlučuju kako se deca vaspitavaju, kao i da će dete patiti ukoliko je majka zaposlena. Još jednom se potvrđuje činjenica da i žene smatraju da njihova uloga dominatnije vezana za porodični život i vaspitanje dece, te se skoro trećina (32,9%) slaže sa stavom da će detete predškolskog uzrasta patiti ukoliko je majka zaposlena ili radi. Gledajući na celom uzorku, mišljenja su podeljena kada se govori generacijskom prenošenju stavova u kontekstu da devojčice treba više nadzirati i štititi. Ipak, i u okviru ove tvrdnje se uočavaju rodne razlike – muškarci se znatno više nego žene slažu sa navedenom tvrdnjom.

Tabela 4: Slaganje sa stavovima o rodnim ulogama u privatnoj sferi, prema polu (%)

		Slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Ne slažem se
Majke treba najviše da odlučuju kako treba da se vaspitavaju deca.	Ženski	15,4	5,1	79,5
	Muški	59	2,5	38,5
	Ukupno	37,2	3,8	59
Dete predškolskog uzrasta pati ukoliko njegova ili njena majka radi.	Ženski	32,9	13,9	53,2
	Muški	59,2	5,3	35,5
	Ukupno	45,8	9,7	44,5
Devojčice treba više štititi i nadzirati nego dečake.	Ženski	21,8	14,1	64,1
	Muški	68,4	5,1	26,6

	Ukupno	45,2	9,6	45,2
--	---------------	-------------	------------	-------------

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

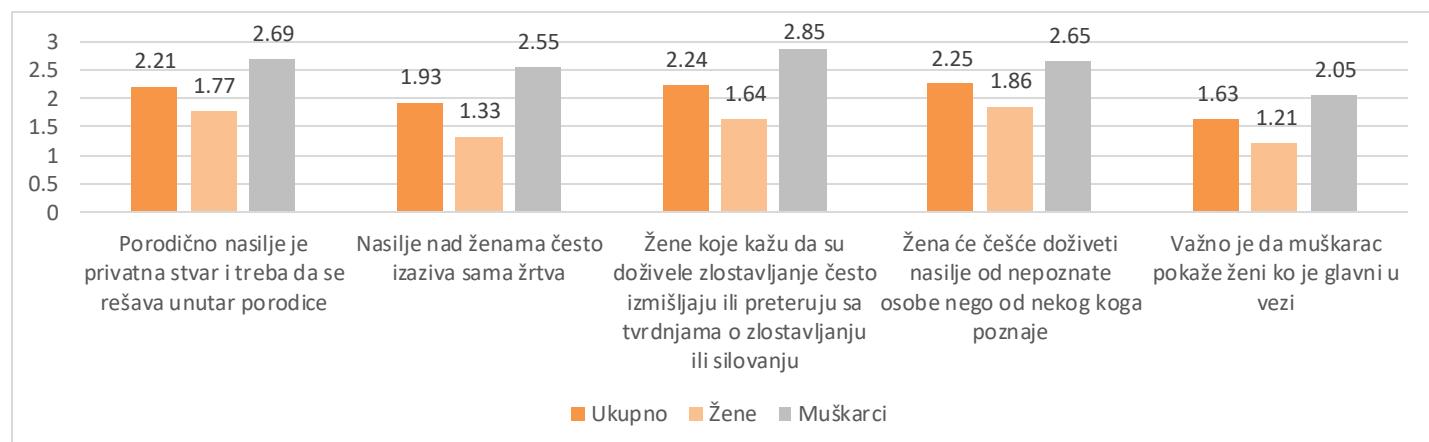
3. STAVOVI PREMA NASILJU

Stavovi ispitanika prema nasilju nad ženama mereni su pomoću niza od pet tvrdnji koje se odnose na porodično nasilje i odnose u vezi ili braku, kao i na žene žrtve nasilja. Stavovi ispitanika su mereni Likertovom skalom, tako što su odgovarali u kojoj meri se slažu sa sledećim iskazima:

1. *Važno je da muškarac pokaže ženi koje je glavni u vezi.*
2. *Žena će češće doživeti nasilje od nepoznate osobe nego od nekoga koga poznaje.*
3. *Žene koje kažu da su doživele zlostavljanje često izmišljaju ili preteruju sa tvrdnjama o zlostavljanju ili silovanju.*
4. *Nasilje nad ženama često izaziva sama žrtva.*
5. *Porodično nasilje je privatna stvar i treba da se rešava unutar porodice.*

Prosečne vrednosti koje izražavaju slaganje sa iskazima su generalno niske i kreću se od 1,63 do 2,25 na nivou ukupnog uzorka (Grafikon 7). Najveći stepen slaganja ispitanici su izrazili u slučaju iskaza da će žena češće doživeti nasilje od nepoznate osobe nego od nekoga koga poznaje (2,25) i kod iskaza da žene koje kažu da su doživele zlostavljanje često izmišljaju ili preteruju sa tvrdnjama o zlostavljanju ili silovanju (2,24). Ukoliko u obzir uzmemo prosečne vrednosti prema polu, uočava se da su žene izrazile najveće slaganje sa prvim iskazom (1,86), a muškarci sa drugim, odnosno sa stavom da žene koje kažu da su doživele zlostavljanje često izmišljaju ili preteruju sa tvrdnjama o zlostavljanju ili silovanju (2,85). Stav prema kom su ispitanici izrazili najniži stepen slaganja jeste stav da je važno da muškarac pokaže ženi koje je glavni u vezi (1,63). Ipak, prema ovom iskazu su nešto veći stepen slaganja pokazali muškarci, u odnosu na žene.

Grafikon 7: Prosečne vrednosti na celom uzorku

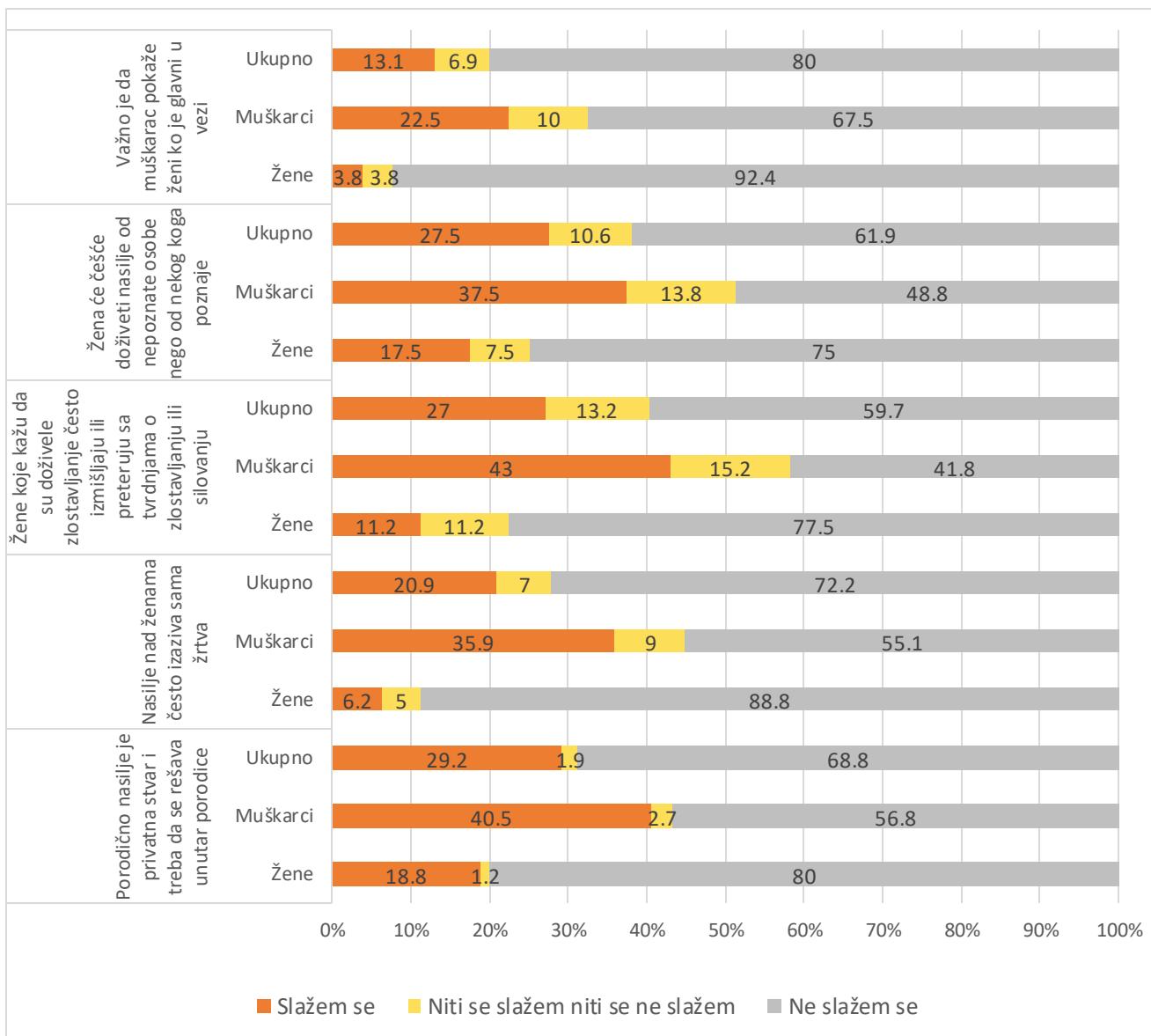

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

Iako je stepen slaganja sa stavovima na ukupnom uzorku relativno nizak, rodne razlike u prihvatanju svih pet stavova su statistički značajne. Na Grafikonu 8 prikazana je raspodela odgovora³ na ukupnom uzorku, kao i posebno na poduzorcima muških i ženskih ispitanika. Za razliku od prosečnih vrednosti, Grafikon 8 pruža mogućnost da se sagleda na koji način su ispitanici odgovarali na svaki od pet iskaza. Gotovo svaki treći ispitanik smatra da je porodično nasilje privatna stvar – tačnije, 29,2% se slaže sa iskazom da je nasilje koje se dešava u porodici privatna stvar i da ovaj problem treba rešavati u unutar porodice. Kako pokazuju i prosečne, odnosno nivo slaganja, stavovi sa kojima se slaže najveći ideo muškaraca jesu stavovi da će žene češće doživeti nasilje od nepoznate osobe (37,5%), da žene koje kažu da su doživele zlostavljanje ili silovanje često preteruju (43%), i da nasilje nad ženama često izaziva sama žrtva (35,9%). Iako je razlika u stepenu slaganja između muškaraca i žena sa svakom od navedenih tvrdnji statistički značajna, najveće razlike su prisutne upravo u slučaju poslednja dva stava – tek 11,2% žena se slaže sa prvim stavom, a 6,2% sa drugim. Žene su značajno češće sve navedene stavove prepoznale kao problematične, ipak, skoro svaka peta ispitanica smatra da je porodično nasilje privatna stvar (18,8%), kao i da će žena češće doživeti nasilje od nepoznate nego od poznate osobe (17,5%).

Grafikon 8: Stavovi prema nasilju, prema polu (%)

³ Odgovori su grupisani tako da odgovor *Slažem se* obuhvata dva odgovora iz upitnika – *Potpuno se slažem* i *Delimično se slažem*, a odgovor *Ne slažem se* predstavlja odgovore – *Delimično se ne slažem* i *Uopšte se ne slažem*. Odgovor *Niti se slažem niti se ne slažem* je ostao isti.

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

3.1 Prepoznavanje različitih oblika nasilja

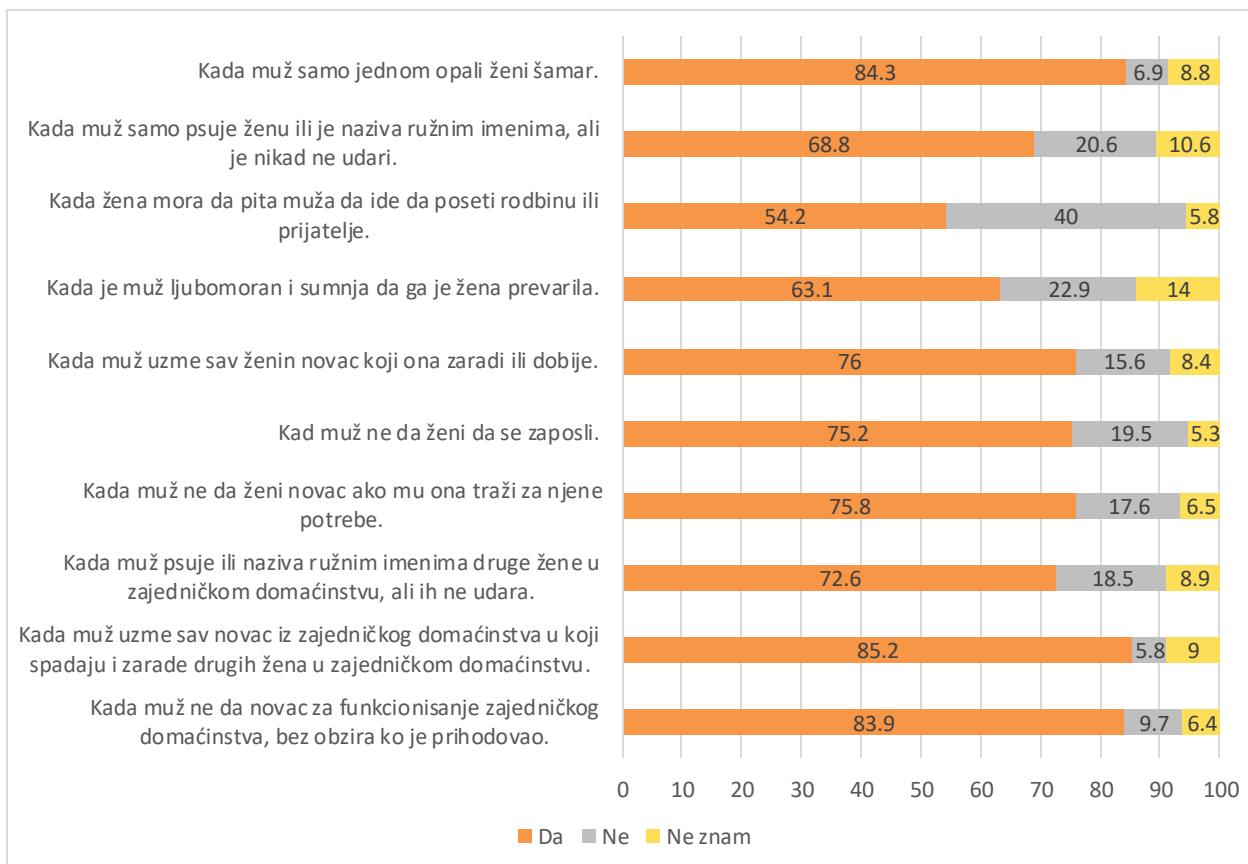
Pored niza stavova prema različitim oblicima nasilja, od ispitanika je traženo da procene da li određene situacije predstavljaju nasilje nad ženama. Na Grafikonu 9 su prikazani odgovori za svih 10 iskaza, na nivou celog uzorka. Iskazi u kojima je najveći broj ispitanika prepoznao nasilje, preko 80% ispitanika iz uzorka, odnose se na situacije „kada muž samo jednom udari ženi šamar“ (84,3%), „kada muž uzme sav novac iz zajedničkog domaćinstva, u koji spadaju i zarade drugih žena u zajedničkom domaćinstvu“ (85,2%), i „kada muž ne da novac za funkcionisanje zajedničkog domaćinstva, bez obzira ko je prihodovao“ (83,9%). Iako su poslednje dve situacije, kao primeri ekonomskog nasilja, kod najvećeg

broja ispitanika prepoznati kao situacije nasilja nad ženama, ostali iskazi koji takođe predstavljaju indikatore ekonomskog nasilja prepoznati su kao oblik nasilja nad ženama kod nešto manjeg broja ispitanika. Naime, oko tri četvrtine ispitanika smatra situaciju „kada muž uzme sav ženin novac koji ona zaradi ili dobije“ (76%), „kada muž ne da ženi novac, ukoliko novac traži za sopstvene potrebe“ (75,8%), kao i situaciju „kada muž ne dozvoljava ženi da se zaposli“, koju 75,2% ispitanika smatra nasiljem. Na osnovu iznetih podataka, jasno je da među ispitanicima postoji veća tendencija da ekonomsko nasilje usmereno na celo domaćinstvo češće prepoznaju kao oblik nasilja u odnosu na situacije u kojima je žrtva ekonomskog nasilja isključivo žena.

U odnosu na ekonomsko, verbalno nasilje je prepoznato kod nešto manjeg broja ispitanika kao jedan od oblika nasilja. Ipak, i u ovom slučaju je prisutna razlika između situacije kada je verbalno nasilje usmereno na suprugu i na neku drugu ženu iz domaćinstva. Udeo ispitanika koji su prepoznali nasilje u situaciji u kojoj muškarac psuje ili naziva ružnim imenima žensku osobu iz zajedničkog domaćinstva (75,9%), veći je za preko osam procentnih poena u odnosu na situaciju kada su psovke i ružne reči upućene supruzi tog muškarca (67,5%).

Iskaz u kojima je najmanji broj ispitanika prepoznao nasilje jeste situacija u kojoj žena mora da pita muža da li može da poseti rodbinu ili prijatelje – tek malo više od polovine ispitanika (54,2%) prepoznaže nasilje u opisanoj situaciji. Takođe, iskaz za koji je nešto više ispitanika reklo da predstavlja nasilje, ali manje u odnosu na sve ostale iskaze, jeste situacija kada je muž ljubomoran i sumnja da ga je žena prevarila (63,1%). Ovakvi podaci ukazuju da ispitanici nisu u dovoljnoj meri osvećeni o problemu psihičkog nasilja, koje se u slučaju traženja dozvole za posetu rodbine ili prijatelja manifestuje kroz ograničavanje kretanja. Sa druge strane, dok se ljubomora i sumnja mogu shvatiti bezazleno, ovakvo ponašanje predstavlja indikator psihičkog nasilja, koje može prerasti i u druge oblike nasilja, poput fizičkog.

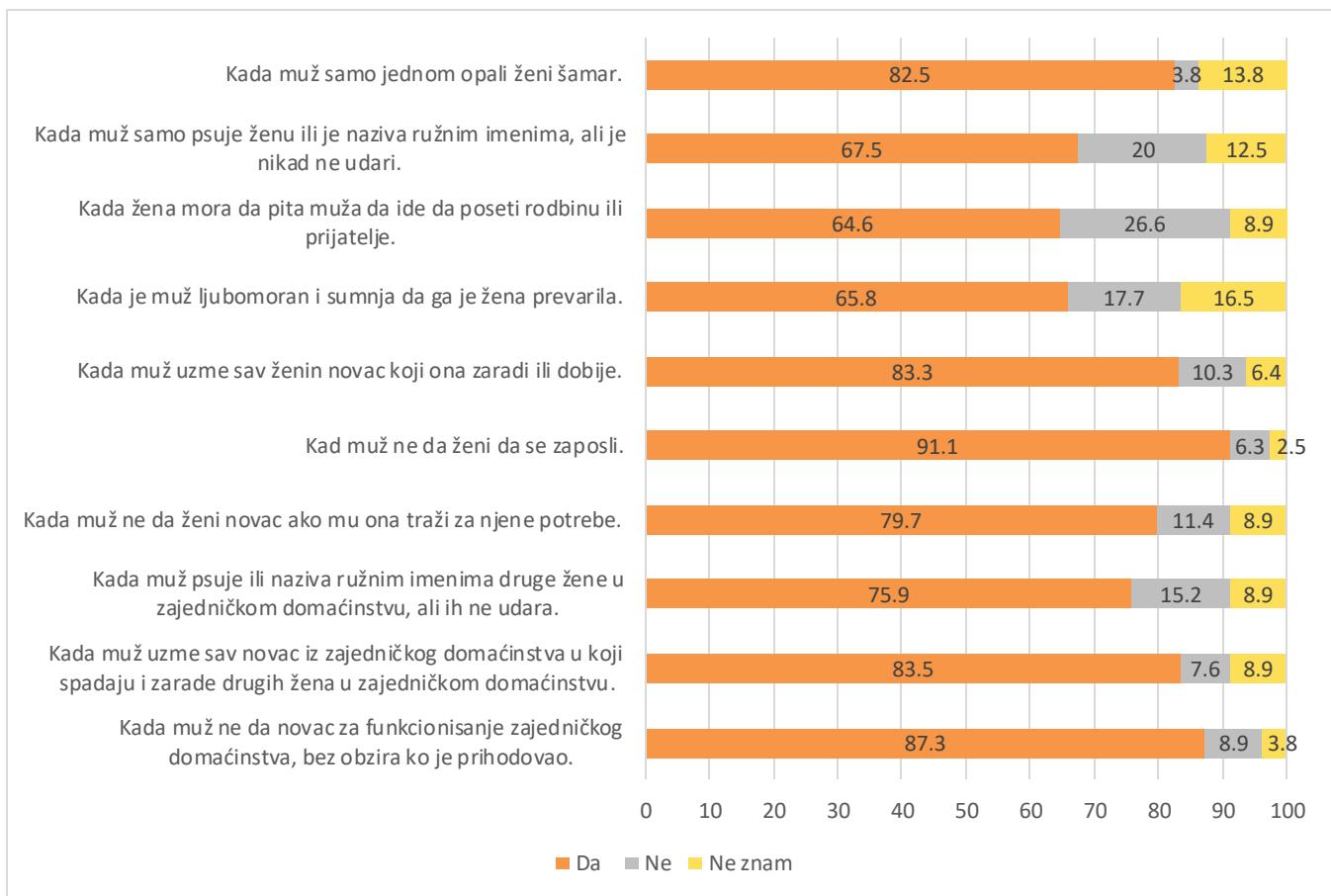
Grafikon 9: Šta od sledećeg predstavlja nasilje nad ženama? – na celom uzorku (%)

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

Nedovoljna mogućnost prepoznavanja psihičkog nasilja izraženija je među muškim ispitanicima, naročito u situaciji kada žena mora da pita muža da ide da poseti rodbinu ili prijatelje, gde postoji statistički značajna razlika na nivou pola u prepoznavanju ovog iskaza kao slučaja nasilja. Manje od polovine muških ispitanika smatra da opisana situacija predstavlja nasilje (43,4%), dok je na isti način odgovorilo 64,6% žena. Ukoliko u obzir uzmemmo iskaze koji se odnose na verbalno nasilje, gotovo jednak udeo muškaraca nasiljem smatra psovanje i nazivanje ružnim imenima, kako supruge tako i druge žene u domaćinstvu. Ipak, zabrinjava podatak da ispitanice u većoj meri prepoznaju nasilje u situaciji kada muž psuje i naziva ružnim imenima druge ženske članove domaćinstva (75,9%), nego kada se tako ponaša prema svojoj supruzi (67,5%). Takođe, žene su se u nešto manjem broju slučajeva izjasnile da je nasilje prisutno u situaciji u kojoj muž samo jednom udari ženi šamar – 82,5% naspram 86,1% u slučaju muškaraca.

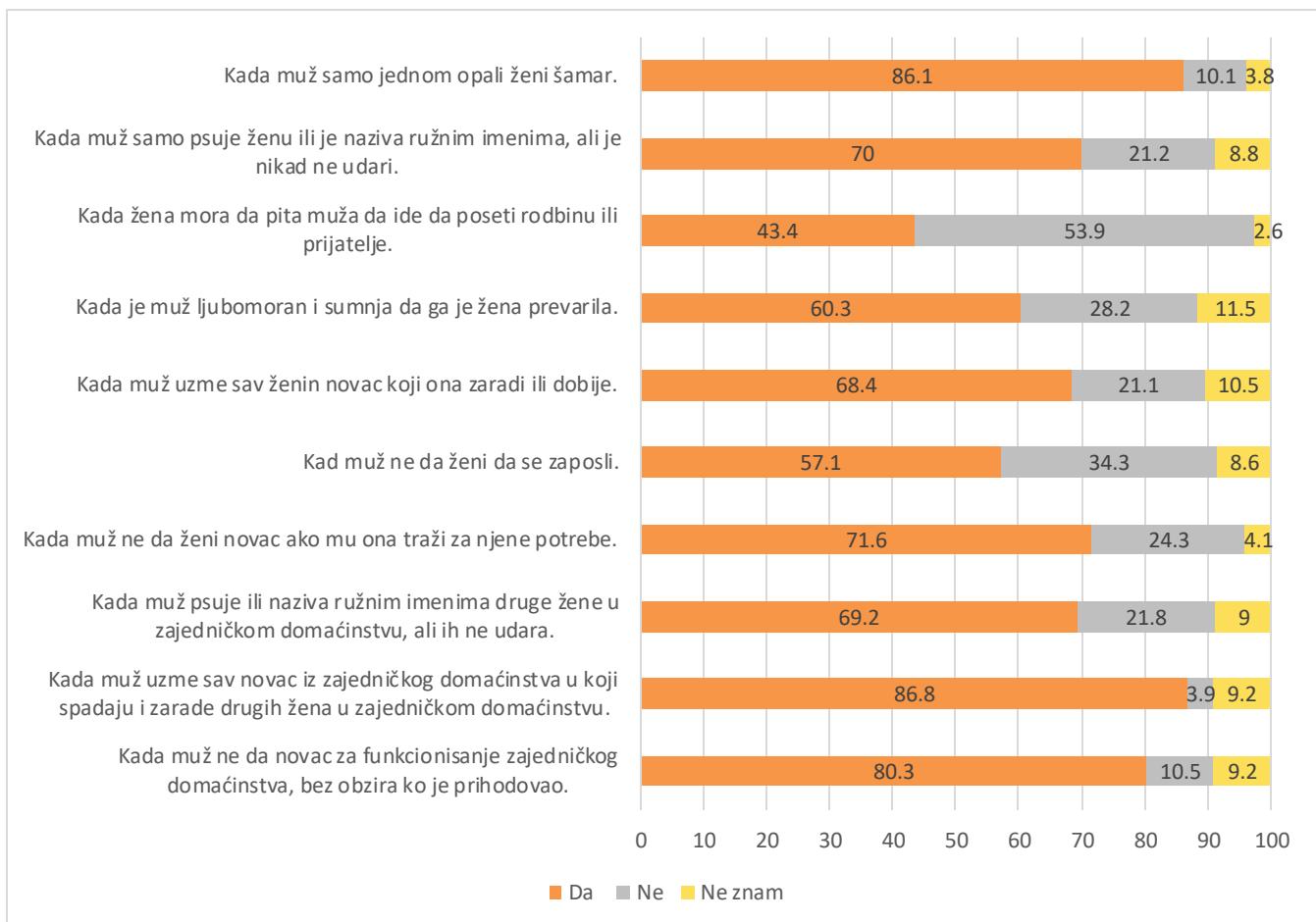
Grafikon 10: Šta od sledećeg predstavlja nasilje nad ženama? – žene (%)

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

Žene su češće prepoznavale nasilje u primerima ekonomskog nasilja, u odnosu na primere koji opisuju druge oblike nasilja. Za razliku od muškaraca, među kojima tek nešto više od polovine smatra da je nasilje kada muž ne dopušta ženi da se zaposli, čak 91,1% žena je u ovakvom ponašanju prepoznao nasilje. Upravo je ovaj indikator ekonomskog nasilja za najveći broj žena iz uzorka bio najočigledniji primer nasilja nad ženama. Značajan je podatak da se primer ekonomskog nasilja i kod muških ispitanika izdvojio kao situacija koju najveći broj njih smatra nasiljem, a to je situacija u kojoj muž uzme sav novac iz zajedničkog domaćinstva, koji uključuje i zarade drugih žena (86,8%).

Grafikon 11: Šta od sledećeg predstavlja nasilje nad ženama? – muškarci (%)

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

Kako je opisano, pol ispitanika se izdvojio kao determinanta koja u značajnoj meri utiče na sposobnost ispitanika da prepoznaju nasilje u navedenim iskazima. Pored pola, daljom analizom se pokazalo da se udeo ispitanika koji prepoznaju nasilje razlikuje i na osnovu mesta stanovanja ispitanika. U okviru četiri sela koja su obuhvaćena istraživanjem, ispitanice iz Lazareva se izdvajaju kao deo uzorka koji je u znatno većoj meri osvešten po pitanju svih oblika nasilja. Kao što je prikazano u Tabeli 5, sve ili gotovo sve ispitanice su u svim iskazima prepoznale nasilje. Uzimajući u obzir razlike koje se javljaju na osnovu pola, moglo bi se pretpostaviti da je selo u kom je takođe najveći udeo ispitanika u mogućnosti da prepozna nasilje. Iđoš, kao drugo selo u kom su uzorak činile samo žene. Ipak, ispitanice iz Iđoša su pokazale najmanju sposobnost da prepoznaju različite oblike nasilja nad ženama na nivou celog uzorka. Na primer, malo više od trećine ispitanica iz ovog sela smatra da je nasilje ukoliko muž samo psuje ženu ili je naziva ružnim imenima, ali je nikad ne udari (37,5%), manje od trećine ispitanica nasiljem smatra situaciju u kojoj je muž ljubomoran i sumnja da ga je žena prevarila (30,8%), a tek svaka četvrta ispitanica prepoznaže nasilje u situaciji kad žena mora da traži dozvolu od muža kako bi posetila prijatelje ili rodbinu (28,2%).

Sa druge strane, sposobnost za prepoznavanje nasilja u selima u kojima su ispitani muškarci takođe se razlikuje. Udeo ispitanih iz Banatskog Velikog Sela koji su prepoznali nasilje u svim iskazima znatno je veći nego u Boki. Preko 80% ispitanih iz Banatskog Velikog Sela prepoznaće nasilje u većini opisanih situacija.

Tabela 5: Udeo ispitanih koji smatraju da su sledeći iskazi predstavljaju nasilje, prema mestu stanovanja

		Jeste nasilje	Nije nasilje	Ne znam
Kada muž samo jednom opali ženi šamar.	Lazarevo	100%	0%	0%
	Boka	71,8%	20,5%	7,7%
	Iđoš	65%	7,5	27,5%
	Banatsko Veliko Selo	100%	0%	0%
Kada muž samo psuje ženu ili je naziva ružnim imenima, ali je nikad ne udari.	Lazarevo	97,5%	2,5%	0%
	Boka	62,5%	20%	17,5%
	Iđoš	37,5%	37,5%	25%
	Banatsko Veliko Selo	77,5%	22,5%	0%
Kada žena mora da pita muža da ide da poseti rodbinu ili prijatelje.	Lazarevo	100%	0%	0%
	Boka	23,1%	71,8%	5,1%
	Iđoš	28,2%	53,8%	17,9%
	Banatsko Veliko Selo	64,9%	35,1%	0%
Kada je muž ljubomoran i sumnja da ga je žena prevarila.	Lazarevo	100%	0%	0%
	Boka	39,5%	36,8%	23,7%
	Iđoš	30,8%	35,9%	33,3%
	Banatsko Veliko Selo	80%	20%	0%
Kada muž uzme sav ženin novac koji ona zaradi ili dobije.	Lazarevo	100%	0%	0%
	Boka	56,4%	23,1%	20,5%
	Iđoš	65,8%	21,1%	13,2%
	Banatsko Veliko Selo	81,1%	18,9%	0%
Kad muž ne da ženi da se zaposli.	Lazarevo	100%	0%	0%
	Boka	53,8%	30,8%	15,4%
	Iđoš	82,1%	12,8%	5,1%
	Banatsko Veliko Selo	61,3%	38,7%	0%
Kada muž ne da ženi novac ako mu ona traži za njene potrebe.	Lazarevo	100%	0%	0%
	Boka	61,5%	30,8%	7,7%
	Iđoš	59%	23,1%	17,9%
	Banatsko Veliko Selo	82,9%	17,1%	0%
Kada muž psuje ili naziva ružnim imenima druge žene u zajedničkom domaćinstvu, 19ili h ne udara.	Lazarevo	100%	0%	0%
	Boka	61,5%	20,5%	17,9%
	Iđoš	51,3%	30,8%	17,9%
	Banatsko Veliko Selo	76,9%	23,1%	0%
Kada muž uzme sav novac iz zajedničkog domaćinstva u	Lazarevo	100%	0%	0%
	Boka	79,5%	2,6%	17,9%

koji spadaju i zarade drugih žena u zajedničkom domaćinstvu.	Iđoš	66,7%	15,4%	17,9%
	Banatsko Veliko Selo	94,6%	5,4%	0%

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

3.2 Nasilje u sopstvenom selu i u Srbiji

Jedna od tema koja je obuhvaćena upitnikom bila je i percepcija ispitanika o učestalosti nasilja nad ženama u njihovom selu, ali i u Srbiji. Ispitanici su davali sopstvenu procenu koliko često se dešava nasilje nad ženama, u formi partnerskog i nasilja koje nije počinio partner nego neki drugi član porodice. Kako je u Tabeli 6 prikazano, veliki deo ispitanika je odgovorio da ne zna koliko često se u njihovom selu i Srbiji dešava nasilje nad ženama.

Tabela 6: Procena učestalosti slučajeva porodičnog nasilja (%)

		Jako često	Prilično često	Ne tako često	Retko	Ne znam
Koliko često se u Vašem selu dešava nasilje od strane partnera?	Žene	0	1,2	5	30	63,8
	Muškarci	1,2	1,2	30	35	32,5
	Ukupno	0,6	1,2	17,5	32,5	48,1
Koliko često se u Srbiji dešava nasilje od strane partnera?	Žene	12,5	23,8	31,2	8,8	23,8
	Muškarci	44,9	37,2	7,7	1,3	9
	Ukupno	28,5	30,4	19,6	5,1	16,5
Koliko često se u Vašem selu dešava da se u porodicama dogodi nasilje koje nije počinjeno od strane partnera već od strane drugog člana porodice?	Žene	0	0	11,2	8,8	80
	Muškarci	2,5	0	27,8	45,6	24,1
	Ukupno	1,3	0	19,5	27	52,2
Koliko često se u Srbiji dešava da se u porodicama dogodi nasilje koje nije počinjeno od strane partnera već od strane drugog člana porodice?	Žene	0	22,5	31,2	8,8	37,5
	Muškarci	23,1	32,1	16,7	15,4	12,8
	Ukupno	11,4	27,2	24,1	12	25,3

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

Prema proceni ispitanika, nasilje nad ženama od strane partnera ili nekog drugog člana porodice dešava se relativno retko u njihovim selima. Tek tri ispitanika su rekla da se nasilje od strane partnera u njihovom selu događa često („Jako često“ i „Prilično često“), dok njih dvoje smatra da se ovoliko često dešava nasilje od strane drugog člana porodice. Sa druge strane, ispitanici su procenili da se oba primera nasilja u Srbiji dešavaju znatno češće – 58,9% ispitanika smatra da se partnersko nasilje u Srbiji dešava jako često, odnosno prilično često. Nasilje nad ženom od strane drugih članova porodice je prepoznato kao česta pojava u Srbiji u slučaju 38,6% ispitanika. Značajna je razlika u proceni između muških i ženskih ispitanika – muškarci su znatno češće ova dva oblika nasilja ocenili kao jako česte i prilično česte pojave u Srbiji. U slučaju partnerskog nasilja, 82,1% muškaraca iz uzorka su procenili da se ovakvo nasilje dešava jako često i prilično često, dok je istu procenu o učestalosti pratnerskog nasilja imalo 36,3% žena. Nasilje

nad ženama od strane drugog člana porodice dešava se jako često i prilično često prema proceni 54,2% muškarca i prema proceni 22,5% žena.

4. UPOZNATOST SA SLUČAJEVIMA NASILJA U RURALNOJ ZAJEDNICI

U tri od četiri sela, jedan deo ispitanika je čuo za slučaj porodičnog nasilja nad ženom u svom okruženju makar jednom u poslednjih pet godina. Jedino u slučaju Banatskog Velikog Sela, gde nijedan ispitanik nije prijavio da je čuo za slučaj nasilja u svom okruženju, u Lazarevu, Boki i Iđošu nekolicina ispitanika je prijavila da je jednom u posljednjih pet godina čula za slučaj porodičnog nasilja nad ženom u svom okruženju, dok su ispitanici iz Boke i Iđoša čuli za više slučajeva nasilja u toku istog perioda. Neposredni svedoci porodičnom nasilju nad ženom bila su četiri ispitanika iz Boke i dve ispitanice iz Iđoša.

Tabela 7: Ispitanici koji su čuli za slučaj porodičnog nasilja nad ženom ili su bili svedok slučaja porodičnog nasilja nad ženom u svom selu (apsolutni brojevi)

		Da, jednom	Da, više puta
Da li ste tokom poslednjih pet godina čuli za slučaj porodičnog nasilja nad ženom u Vašem okruženju (porodici, među prijateljima, u selu)?	Lazarevo	6	0
	Boka	10	7
	Iđoš	2	3
	Banatsko Veliko Selo	0	0
Da li ste tokom poslednjih pet godina bili svedok nekog slučaja porodičnog nasilja nad ženom u Vašem okruženju (porodici, među prijateljima, u selu)?	Lazarevo	0	0
	Boka	4	0
	Iđoš	3	0
	Banatsko Veliko Selo	0	0

Izvor: SeConS, Istraživanje o stavovima i znanjima o rodno zasnovanom nasilju i rodno zasnovanoj diskriminaciji u ruralnim zajednicama, 2022.

Iako su ispitanici u svim selima, osim u Banatskom Velikom Selu, čuli za slučajeve porodičnog nasilja nad ženom ili su mu svedočili, samo je osam ispitanika iz Boke prijavilo nasilje. Nasilje su prijavili policiji i samo u jednom slučaju policija nije reagovala. U najvećem broju slučajeva policija je reagovala tako što je usmeno upozorila nasilnika i tako što ga je udaljila iz mesta boravka. U slučaju u kom policija nije reagovala, ispitanik kao razlog ovakvog postupanja navodi da policija nije bila zadužena za rešavanje problema supružnika.

Među ispitanicima koji nisu prijavili nasilje za koje su čuli ili su mu svedočili, kojih je ukupno 20 u uzorku, njih 13 smatra da su ispravno postupili što nasilje nisu prijavili, dok njih sedmoro smatra da bi ipak bilo bolje da su nasilje prijavili nekoj od nadležnih institucija. Razlozi koje su ispitanici navodili o bješnjavajući zbog čega smatraju da su dobro postupili što nisu prijavili nasilje jeste to što ne vole da se mešaju u tuđi život, smatraju sebe nekompetentnim za prijavljivanje nasilja, ali i smatraju da malo mesto loše reaguje na takve stvari. Sa druge strane, ispitanici koji smatraju da je nasilja ipak trebalo da prijave, kao glavne

razloge navode da ženama ipak treba pomoći, da nasilnici treba da odgovaraju, takođe smatraju da je trebalo da prijave nasilje i kako bi im savest bila mirna.

5. ZAKLJUČAK

Analiza prikupljenih podataka je pokazala da postoje statistički značajane razlike između muškaraca i žena u prosečnim ocenama koje su davali na navedene tvrdnje, može se zaključiti da su kod muškaraca patrijarhalne vrednosti izraženije nego god žena. Konkretno, muškarci iskazuju viši stepen slaganja stavovima koji se definišu rodne uloge tako da su žene dominatno angažovane i privatnoj sferi i u porodičnom životu, ali u ulozi majke i domaćice, a ne hranioca porodice. Jedino se na tvrdnju da su „potrebe porodice su važnije od ličnih ambicija žene“ ne uočavaju statistički značajne razlike između muškaraca i žena.

Reaktivno prihvatanje iskaza da žene koje su doživele zlostavljanje ili silovanje često izmišljaju ili preteruju sa tvrdnjama o zlostavljanju ili silovanju, kako među muškarcima tako i među ženama u uzorku, ukazuje na nedovoljnu senzibilisanost, ali i na tendenciju za sekundarnu viktimizaciju žena žrtava nasilja. Takođe, podatak koji zabrinjava je da svaki treći ispitanik u uzorku smatra da je porodično nasilje privatna stvar i da se treba rešavati unutar porodice. Skoro isti broj ispitanika nije upoznat sa činjenicom da je najveći broj slučajeva nasilja nad ženama počinjen od strane partnera, drugog člana porodice ili neke druge osobe koju žrtva poznaje, te smatraju da će žena češće doživeti nasilje od nepoznate osobe.

Psihičko nasilje, koje se manifestuje kroz ljubomoru i traženje dozvole za posetu prijateljima i rodbini, među ispitanicima je najređe prepoznato kao primer nasilnog ponašanja. Ispitanici su prema drugim oblicima nasilja, ekonomskom i verbalnom nasilju, pokazali nešto veću osjetljivost, ali su uočljive razlike u odnosu na to prema kome je ovo nasilje usmereno. I kod muškaraca i kod žena iz uzorka postoji veća tolerancija prema verbalnom nasilju koje muškarac vrši nad svojom partnerkom, nego nad drugim ženama u porodici ili domaćinstvu. Slično tome, ekonomsko nasilje usmereno na partnerku je kod manjeg udela ispitanika prepoznato kao primer nasilja, nego kada je žrtva ove vrste nasilja celo domaćinstvo.

Ispitanice iz Lazareva se izdvajaju po liberalnijim stavovima, ali i većoj mogućnosti da prepoznaju nasilje u različitim situacijama. Stoga je važno imati u vidu da podaci prikupljeni u Lazarevu u određenoj meri utiču na rezultate na nivou celog uzorka, kao i na poduzorku žena.

Kada je reč o proceni učestalosti nasilja nad ženama, podatak koji se izdvaja kao značajan jeste da se prema proceni muških ispitanika nasilje nad ženama u Srbiji događa znatno češće, nego što to procenjuju žene. Slučajevi nasilja nad ženama u njihovom okruženju su procenjeni kao relativno retki, dok je, sa druge strane, ispitanici iz Lazareva, Boke i Iđoša prijavljivali da su čuli i/ili svedočili makar jednom slučaju nasilja nad ženama u toku poslednjih godinu dana. Nešto manje od polovine ispitanika, koji su imali iskustvo nasilja, to nasilje su i prijavili, i to samo policiji. Ovakav podatak može ukazivati na nedovoljnu informisanost o ostalim institucijama i organizacijama koji su nadležni za rešavanje problema nasilja nad ženama.

6. ANEKS

Upitnik o rodnim stavovima u ruralnim područjima APV

Anketar/ka: _____

Vreme intervjuja: datum _____ intervju obavljen u koliko sati _____

Naziv naselja u kome živi ispitanik/ca _____

Dobar dan, Centar za podršku ženama sprovodi projekat u Vašem selu koji se odnosi na problematiku odnosa između žena i muškaraca, odnosno rodne ravnopravnosti. Za potrebe projekta, žene i muškari iz odabralih sela treba da daju neke početne informacije o tome kako vi de ove odnose, kako bi se na osnovu tih informacija bolje planirale projektne aktivnosti. Molim Vas da što iskrenije odgovorite na naredna pitanja. Ukoliko Vam neko pitanje bude neprijatno, slobodno ga preskočite, a u svakom trenutku možete i odustati od razgovora. Učešće u ovoj anketi je potpuno dobrovoljno, a sve što kažete ostaće potpuno poverljivo i ni u jednom trenutku ničija mišljenja, podaci neće biti preneti nikome. Informacije su samo potrebne projektnom timu za bolje planiranje aktivnosti poput obuka, seminara, kampanja i slično. Hvala što ste pristali da razgovarate sa nama.

OSNOVNI PODACI O ISPITANIKU/CII DOMAĆINSTVU

1. Pol: 1) ženski 2) muški

2. Godina rođenja: _____

3. Najviše stečeno obrazovanje:

- 1) Bez škole ili nezavršena OŠ
- 2) OŠ
- 3) Srednja stručna škola 2 ili 3 godine (radnička zanimanja)
- 4) Srednja stručna 4 godine (medicinska, ekonomska, pravna, grafička i sl.)
- 5) Gimnazija
- 6) Viša škola
- 7) Fakultet i postdiplomske studije (master, doktorat, specijalističke)

4. Koliko osoba živi u Vašem domaćinstvu? _____

5. Sa kim živite u domaćinstvu (**moguće više odgovora**)?

- 1) Jednim ili oba roditelja
- 2) Suprug/om (venčanim/nom, nevenčanim/nom), partnerom/kom
- 3) Svojom biološkom ili usvojenom decom maloletnom
- 4) Svojom biološkom ili usvojenom decom, punoletnom
- 5) Braćom/sestrama

- 6) Drugim srodnicima
- 7) Sa osobama sa kojima nisu u srodstvu
- 8) Živim sam/a

6. Da li ste zaposleni, odnosno da li obavljate neku ekonomsku aktivnost? Molim Vas navedite koju od sledećih (**može i više odgovora** ako ispitanik/ca obavlja više ekonomskih aktivnosti)?

- 1) Zaposlen/a kod poslodavca (bilo formalno ili neformalno)
- 2) Samozaposlen/a bez radnika
- 3) Samozaposlen/a sa radnicima
- 4) Nositelj poljoprivrednog gazdinstva
- 5) Pomažući član u porodičnom poslu (u poljoprivredi ili van poljoprivrede)
- 6) Penzioner/ka
- 7) Student/kinja, učenik/ka
- 8) Nezaposlen
- 9) Drugo neaktivno lice bez penzije (ne obavlja nikakvu ekonomsku aktivnost van domaćinstva, obično se to naziva „domaćicama“)

7. Sada ću Vam pročitati neke stavove a Vi treba da mi kažete da li se sa njima slažete i u kojoj meri.

Molimo da nam kažete koliko se slažete sa sledećim stavovima? – jedan odgovor – zaokružiti broj						
		Potpuno se slažem	Delimično se slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Delimično se ne slažem	Uopšte se ne slažem
	Dobro je da su žene i muškarci ravnopravni u braku, ali je po pravilu bolje da muškarac ima poslednju reč.	1	2	3	4	5
	Muškarcima su bliskije javne, a ženama privatne aktivnosti.	1	2	3	4	5
	Majke treba najviše da odlučuju kako treba da se vaspitavaju deca.	1	2	3	4	5
	Dete predškolskog uzrasta pati ukoliko njegova ili njena majka radi.	1	2	3	4	5
	Porodični život ispašta ukoliko je žena zaposlena sa punim radnim vremenom.	1	2	3	4	5
	U redu je da žena bude zaposlena, ali ono što zapravo većina žena želi su dom i porodica.	1	2	3	4	5
	Biti domaćica može jednako ispuniti ženu kao i kada je zaposlena.	1	2	3	4	5
	Zadatak muškarca je da zarađuje novac, a zadatak žene je da brine o domu i porodicu.	1	2	3	4	5
	Potrebe porodice su važnije od ličnih ambicija žene.	1	2	3	4	5
	Devojčice treba više štititi i nadzirati nego dečake.	1	2	3	4	5
	Od žene najviše zavisi da li će brak uspeti.	1	2	3	4	5

--	--	--	--	--	--

8. Sada ću Vam pročitati neke stavove koji se odnose na nasilje nad ženama, a Vi, molim Vas, kažite da li se sa tim stavovima slažete i u kojoj meri.

Molimo da nam kažete koliko seslažete sa sledećim stavovima? – jedan odgovor – zaokružiti broj						
		Potpuno se slažem	Delimično se slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Delimično se ne slažem	Uopšte se ne slažem
	Važno je da muškarac pokaže ženi ko je glavni u vezi.	1	2	3	4	5
	Žena će češće doživeti nasilje od nepoznate osobe nego od nekoga koga poznaje.	1	2	3	4	5
	Žene koje kažu da su doživele zlostavljanje često izmišljaju ili preteruju sa tvrdnjama o zlostavljanju ili silovanju.	1	2	3	4	5
	Nasilje nad ženama često izaziva sama žrtva.	1	2	3	4	5
	Porodično nasilje je privatna stvar i treba da se rešava unutar porodice.	1	2	3	4	5

9. Sada ćemo Vam postaviti nekoliko pitanja o tome koliko se, prema Vašem mišljenju često dešava nasilje nad ženama u porodici i nasilje od partnera.

		Jako često	Prilično često	Ne tako često	Retko	Ne znam
	Koliko često se u Vašem selu dešava nasilje od strane partnera?	1	2	3	4	5
	Koliko često se u Srbiji dešava nasilje od strane partnera?	1	2	3	4	5
	Koliko često se u Vašem selu dešava da se u porodicama dogodi nasilje koje nije počinjeno od strane partnera već od strane nekog drugog člana porodice?	1	2	3	4	5
	Koliko često se u Srbiji dešava da se u porodicama dogodi nasilje koje nije počinjeno od strane partnera već od strane nekog drugog člana porodice?	1	2	3	4	5

10. Da li, po Vašem mišljenju nešto od sledećeg predstavlja nasilje nad ženama:

	DA	NE	Ne znam
Kada muž samo jednom opali ženi šamar.			

	Kada muž samo psuje ženu ili je naziva ružnim imenima, ali jenikada ne udari.			
	Kada žena mora da pita muža da ide da poseti rodbinu, prijatelje.			
	Kada je muž ljubomoran i sumnja da ga je žena prevarila.			
	Kada muž uzme sav ženin novac koji ona zaradi ili dobije.			
	Kada muž ne da ženi da se zaposli.			
	Kada muž ne da ženi novac ako mu ona traži za njene potrebe.			
	Kada muž psuje ili naziva ružnim imenima druge žene u zajedničkom domaćinstvu, ali ih ne udara.			
	Kada muž uzme sav novac iz zajedničkog domaćinstva u koji spadaju i prihodi, zarade drugih žena u zajedničkom domaćinstvu (od roditelja ili drugih članova zajedničkog domaćinstva, majka, baba, sestra- njihova zarada od prodaje mlečnih proizvoda ili povrća i voća na pijaci).			
	Kada muž ne da novac za funkcionisanje zajedničkog domaćinstva, bez obzira ko je prihodovao (odlučuje kad kome i šta treba).			

11. Da li ste tokom poslednjih 5 godina **čuli za neki slučaj porodičnog nasilja nad ženom** u Vašem okruženju (porodici, selu)?

- 1) Da, jednom
- 2) Da, više puta
- 3) Ne

12. Da li ste tokom poslednjih 5 godina **bili svedok (neposredan) nekog slučaja** porodičnog nasilja nad ženom u Vašem selu, ili srodnimkrugovima van sela, među prijateljima, poznanicima u selu ili van sela?

- 1) Da, jednom
- 2) Da, više puta
- 3) Ne

Ako je na oba prethodna pitanja (11 i 12) odgovor NE, završiti upitnik

13. Šta ste u toj situaciji učinili?

- 1) Prijavili ste nasilje policiji.
- 2) Prijavili ste nasilje Centru za socijalni rad.

- 3) Prijavili ste nasilje nekoj specijalizovanoj nevladinoj organizaciji koja pruža podršku ženama žrtvama nasilja.
- 4) Prijavili ste nasilje zdravstvenoj ustanovi.
- 5) Prijavili ste nasilje tužiocu, sudu.
- 6) Prijavili ste nasilje nekoj drugoj organizaciji, ženskom udruženju u selu, sveštenom licu, i sl.
- 7) Niste nikome prijavili ali ste razgovarali sa počiniocem i žrtvom i pomogli da se situacija smiri.
- 8) Ništa od navedenog.

Ako je odgovor pod 7 ili 8, prelazi se na pitanje 19

14. 1. Ako ste prijavili nasilje **policiji**, šta je policija učinila?

- a) Usmeno upozorila nasilnika
- b) Udaljila nasilnika iz mesta boravka
- c) Nije reagovala

14. 2. Šta je bilo dobro u postupanju policije?

- a) Brzo su došli na mesto događaja
- b) Razumeli su situaciju i pomogli ženi
- c) Nisu dobro postupili

14. 3. Šta je bilo loše u postupanju policije?

15.1. Ako ste prijavili nasilje **Centru za socijalni rad**, šta je CSR učinio?

- a) Razgovarali su sa nasilnikom i sa ženom
- b) Predložili izmeštanje žene (žene sa decom)
- c) Nisu ništa uradili

15.2. Šta je bilo dobro u postupanju CSR?

- a) CSR je znao od ranije situaciju
- b) Razgovarali su posebno sa ženom
- c) Nisu ništa konkretno uradili

15.3. Šta je bilo loše u postupanju CSR?

16.1. Ako ste prijavili nasilje **specijalizovanoj NVO** za zaštitu žena od nasilja, šta je NVO učinila?

- a) Ponudile su pomoć i podršku
- b) Nisu ništa uradile

16.2. Šta je bilo dobro u postupanju NVO?

- a) Došle su u selo da razgovaraju sa ženom
- b) Ponudile su pomoć u novcu i robi
- c) Nisu ništa konkreno uradile

16.3. Šta je bilo loše u postupanju NVO?

17.1. Ako ste prijavili nasilje **zdravstvenoj ustanovi/medicinskom osoblju**, šta su oni učinili?

- a) Pregledali su ženu i obavestili policiju
- b) Tražili su da se žena dovede u ambulantu
- c) Nisu ništa uradili

17.2. Šta je bilo dobro u postupanju zdravstvene ustanove/medicinskog osoblja?

- a) Napisali su nalaz i mišljenje o slučaju nasilja
- b) Predložili da se žena uputi na dalju medicinsku obradu
- c) Nisu obratili dovoljno pažnje na psihofizičko stanje žene

17.3. Šta je bilo loše u postupanju zdravstvene ustanove/medicinskog osoblja?

18.1. Ako ste prijavili nasilje **tužiocu, sudu**, šta je tužilac/sud učinio?

- a) Pozvali su i ženu i nasilnika da daju izjave
- b) Tražili su mišljenje o događaju od policije i CSR
- c) Nisu reagovali

18.2. Šta je bilo dobro u postupanju suda/tužioca?

- a) Brzo su postupili
- b) Uzeli su u obzir izjavu žene i njeni psihofizički stanje
- c) Nisu ništa konkretno uradili

18.3. Šta je bilo loše u postupanju suda/tužioca?

19. Ako **niste prijavili nijednoj instituciji ili organizaciji**, da li mislite da je trebalo to da učinite?

- 1) Da
- 2) Ne

Ako da, zašto? _____

Ako ne, zašto? _____

HVALA NA SARADNJI